

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo

ZYRA E RREGULLATORIT PËR ENERGJI
REGULATORNI URED ZA ENERGIJU
ENERGY REGULATORY OFFICE

Pravilo RUE /Br.02 /2023

PRAVILO

O PRIPREMI I PROCENI RAZVOJNIH I INVESTICIJSKIH PLANOVA OPERATORA SISTEMA U SEKTORU ENERGETIKE

Priština, 05 Jula 2023 godine

Odbor Regulatornog Ureda za Energiju u skladu sa članom 9 stav. 1 podstav. 1.7, članom 15 stav 7 podstav 7.6, stav 8, 9, 10 i 11, članom 25 i članom 26 stav 1 podstav 1.1, Zakona o Energetskom Regulatoru (Zakon Br. 05/L-84); Član 16 stav 1 podstav 1.11, 1.12, 1.13, član 28 stav 1 podstav 1.25, 1.26, 1.27, 1.28 Zakona o Električnoj Energiji (Zakon Br. 05/L-85); i članom 10. Zakona o Energetici (Zakon Br. 05/L-081), na sednici održanoj 5. jula 2023. godine donosi :

**PRAVILO O PRIPREMI I PROCENI RAZVOJNIH I INVESTICIJSKIH PLANOVA OPERATORA SISTEMA U
ENERGETIKU
POGLAVLJE I
Opšte Odredbe
Član 1
Svrha i Delokrug**

1. Svrha ovog Pravila je da definiše metodologiju i navede korake za pripremu i procenu Razvojnih i Investicionih Planova Operatora Sistema u energetskom sektoru na Kosovu, uključujući procenu kapitalnih projekata koji će biti deo razvoja Planovi i investicije, kao i utvrđivanje metodologije za regulatornu procenu razvojnih i Investicionih Planova.

2. Ovo pravilo definiše:
 - 2.1 Proces dostavljanja od strane Operatora sistema (licenci) Razvojnih i Investicionih Planova, uključujući kapitalne projekte predložene za ulaganje, čiji troškovi moraju biti pokriveni regulisanim tarifama, u okviru svakog višegodišnjeg pregleda tarifa, koji sadrži:
 - 2.1.1 Proces pripreme i metodologija primenjena za izradu razvojnih i investicionih planova;
 - 2.1.2 Zahtevi koje razvojni i Investicioni Planovi moraju da ispune da bi bili dostavljeni Regulatoru na razmatranje i odobrenje;
 - 2.1.3 Podaci, dokazi i obrazloženja koje gore navedeni Operatori Sistema moraju dostaviti da podrže svoje Razvojne Planove, uključujući planove Investicija;
 - 2.1.4 Principi za izvođenje ekonomske analize troškova i koristi i tehnički principi za opravdanje projekta;
 - 2.1.5 Procena od strane Regulatora o opravdanosti razvojnih i Investicionih Planova predloženih za usvajanje, uključujući kratkoročne i dugoročne investicione planove;
 - 2.1.6 Nadzor sprovođenja desetogodišnjih razvojnih planova.

3. Planovi Razvoja i Investicija koji se dostave na odobrenje moraju biti u skladu sa Energetskom strategijom, Nacionalnim energetskim i klimatskim planom, zakonima energetskog sektora, drugim važećim zakonodavstvom, kao i da budu u skladu sa pravilima, licencama koje izdaje Regulator, kodeksa i drugih normi koje se primenjuju u energetskom sektoru, odobrene od strane Regulatora ili drugih nadležnih institucija.
4. Ukoliko Razvojni i Investicioni Planovi nisu u skladu sa stavom 3. ovog člana, Regulator će tražiti od Operatora Sistema da izvrše potrebne dopune i izmene, pre nego što planove dostavi Regulatoru na odobrenje.
5. Planovi razvoja OPS-a i ODS-a električne energije moraju biti petogodišnji i dvogodišnji, dok petogodišnji planovi moraju biti u skladu sa 10-godišnjim planovima.
6. Investicioni Planovi moraju biti 5-godišnji planovi za OPS koji se šalju godišnje na odobrenje i jednogodišnji (1) godišnji planovi za ODS koji se šalju godišnje na odobrenje i moraju biti u skladu sa svim razvojnim planovima.
7. Planirani trošak za realizaciju Razvojnih planova biće jedan od osnovnih elemenata pri utvrđivanju tarifa za korisnike u pregledu tarifa od strane Regulatora.

Član 2

Definicije i tumačenje

1. Izrazi koji se koriste u ovom pravilu imaju sledeće značenje:
 - 1.1 **Desetogodišnji Plan Razvoja Mreže** (u daljem tekstu: **DPRM**) – desetogodišnje (10) planiranje potreba za ulaganjima u prenosne ili distributivne kapacitete u cilju ispunjavanja zahteva energetskog sistema i obezbeđenja snabdevanja korisnika, koji odobrava Regulator.
 - 1.2 **Petogodišnji Plan Razvoja Mreže** (u daljem tekstu: **PPRM**) – petogodišnje (5) planiranje potreba za ulaganjima u prenosne ili distributivne kapacitete u cilju ispunjavanja zahteva energetskog sistema i obezbeđenja snabdevanja korisnika, što je odobren od strane Regulatora.
 - 1.3 **Petogodišnji Investicioni Plan** (u daljem tekstu: **PIP**) – odgovornost je OPS za električnu energiju i podrazumeva planiranje, izradu i objavljivanje, u toku godine, koja prethodi prvoj godini investicionog plana, pet (5) godina Investiciono Plan, unapred odobren od Regulatora usaglašen sa desetogodišnjim (10) i petogodišnjim planom razvoja prenosne mreže i dokumentacijom za prostorno planiranje.

- 1.4 **Jednogodišnji Investicioni Plan** - (u daljem tekstu: **JIP**) sastavljanje u tekućoj godini jednogodišnjeg (1) godišnjeg investicionog plana ODS-a za električnu energiju za narednu godinu, koji odobrava Regulator, u skladu sa deset (10.) godišnji plan i petogodišnji (5) plan razvoja distributivne mreže i dokumentacijom prostornog planiranja;
- 1.5 **Godišnji Plan Gubitaka** (u daljem tekstu: **GPG**): obuhvata procenu tehničkih gubitaka i neovlašćene potrošnje električne energije, koju je izradio ODS za električnu energiju u tekućoj godini za narednu godinu i poslao na odobrenje Regulatoru;
- 1.6 **Operatori sistema** su:
- 1.6.1 **Operator Prenosnog Sistema električne energije** (u daljem tekstu: **OPS**) – fizičko ili pravno lice odgovorno za rad, održavanje i, po potrebi, razvoj prenosne mreže na određenom području i kad god je to moguće, međuveze sa drugim sistemima i da garantuje dugoročnu sposobnost mreže da ispuni zahteve za prenos električne energije
- 1.6.2 **Operator Distributivnog Sistema električne energije** (u daljem tekstu: **ODS**) - fizičko ili pravno lice, odgovorno za rad, održavanje i po potrebi razvoj distributivnog sistema na određenom području, kao i po mogućnosti njegovih međuveza sa drugim sistemima, kao i za obezbeđivanje dugoročne sposobnosti sistema da pokrije razumne zahteve za distribucijom električne energije.
- 1.6.3 **Operator Prenosnog Sistema Prirodnog Gasa** (u daljem tekstu: **OPSPG**) – fizičko ili pravno lice koje obavlja funkciju prenosa i koje je odgovorno za rad, održavanje i po potrebi razvoj prenosnog sistema u oblasti određenih, uključujući moguće međuveza sa drugim sistemima, i za garantovanje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji potražnju za prenosom prirodnog gasa.
- 1.6.4 **Operator Distributivnog Sistema Prirodnog Gasa** (u daljem tekstu: **ODSPG**) - fizičko ili pravno lice koje obavlja distributivnu funkciju i odgovorno je za rad, održavanje i, po potrebi, razvoj distributivnog sistema, na području skupa, uključujući moguće interkonekcije sa drugim sistemima i za garantovanje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji potražnju za distribucijom prirodnog gasa.
- 1.6.5 **Operator Distributivnog Sistema Toplotne Energije** (u daljem tekstu: **ODSTE**) - licencirano pravno ili fizičko lice, odgovorno za rad, održavanje i razvoj sistema za transport i distribuciju toplotne energije.
- 1.7 **Analiza Troškova i Koristi** (u daljem tekstu: **ATK**) – proces utvrđivanja troškova i koristi projekta tokom određenog perioda i njegovih alternativa u istom periodu tako da postoji razuman stepen poređenja za pravednu procenu.
- 1.8 **Izraz „projekat“** se koristi i za velike projekte pojedinačni i višestruki programi malih projekata na koje se ATK primenjuje.

- 1.9 **Evropska Mreža Operatora Prenosnog Sistema za Električnu Energiju** ili ENTSO-E.
 - 1.10 **Evropska Mreža Operatora Prenosnog Sistema za Prirodni Gas** (u daljem tekstu: **ENTSOG**).
 - 1.11 **Regulatorni Period** – Određivanje maksimalno dozvoljenih prihoda za regulatorni period koji se utvrđuju tokom redovnih 5-godišnjih periodičnih pregleda.
 - 1.12 **Neto Sadašnja Vrednost** (u daljem tekstu: **NSV**).
 - 1.13 **Vrednost Izgubljene Naknade** (u daljem tekstu: **VIN**) – procena spremnosti korisnika da plate dodatne troškove radi poboljšanja kvaliteta snabdevanja.
 - 1.14 **Regulatorni Ured za Energiju** (u daljem tekstu: **RUE**) – je nezavisna agencija u energetsom sektoru, osnovana Zakonom o Energetskom Regulatoru.
 - 1.15 **Niski napon** (u daljem tekstu: **NI**).
 - 1.16 **Srednji Napon** (u daljem tekstu: **SN**).
 - 1.17 **Visok Napon** (u daljem tekstu: **VN**).
 - 1.18 **Samo-proizvodni korisnik** (u daljem tekstu: ili **Prosumer**), korisnik koji troši energiju iz sistema, ali koji takođe može proizvesti energiju i ubaciti je u sistem.
 - 1.19 **Obnovljivi Izvori Energije** (u daljem tekstu: **OIE**)
 - 1.20 **Neisporučena Električna Energija** (u daljem tekstu: **NEE**) – je električna energija koja nije isporučena korisnicima.
 - 1.21 **Prosečno Trajanje Nestanka Napajanja** (u daljem tekstu: **PTNN**).
 - 1.22 **Prenosni Kapacitet Mreže** (u daljem tekstu: **PKM**) – je prenosni kapacitet prenosne mreže u **MW**.
2. Svaki izraz koji se ne koristi u ovom pravilu tumačiće se u skladu sa Zakonom (Br. 05/L-084) o Energetskom Regulatoru, Zakonom (Br. 05/L-081) o Energetici, Zakonom (Br. 05/L) -085) o Električnoj Energiji i drugim važećim zakonima na Kosovu.

POGLAVLJE II PROCES PRIPREME RAZVOJNIH PLANOVA

Član 3

Priprema Razvojnih Planova

Operatori Sistema prilikom izrade razvojnih planova moraju uzeti u obzir:

1. Razvojne politike države Kosovo.
2. Energetska strategija usvojena od strane Skupštine Kosova.
3. Nacionalni energetska i klimatski plan.
4. Potreba za integracijom obnovljivih izvora.
5. Potreba za otvaranjem tržišta i integracijama regionalnog energetskeg tržišta, i
6. Planovi razvoja opština.

Član 4

Struktura i sadržaj Razvojnih Planova

1. Razvojni planovi Operatora Sistema moraju imati strukturu i sadržaj kao što je :
 - 1.1 Svrha i sadržaj planova;
 - 1.2 Metodologija pripreme plana, standardi i kriterijumi planiranja;
 - 1.3 Trenutne karakteristike sistema za prenos i distribuciju energije (električna energija, toplotna energija i prirodni gas), uključujući slabosti, izazove i mogućnosti uključujući:
 - 1.3.1 Izvori energije (generatori) priključeni na mrežu prenosnog sistema (OPS , OSTGN) ili distributivnog sistema (ODS, ODSTE, ODSPG),
 - 1.3.2 Sistemi različitih naponskih nivoa električne energije za OPS i ODS (NN, SN i VN); kao i različiti nivoi pritiska ili temperature za toplotne energije i prirodnog gasa,
 - 1.3.3 Međusobne veze;
 - 1.3.4 Podstanice;
 - 1.3.5 Priključci i merni sistemi; I
 - 1.3.6 Korisnik, uključujući korisnike-samoproizvođače (prosumere).
2. Predviđanje potražnje i scenariji proizvodnje, uključujući obnovljive resurse i tržišne integracije.
3. Trenutne simulacije sistema i planirane pretpostavke.
4. Vizija i dodeljivanje vodećih elemenata razvoja sistema.
5. Planiranje razvoja sistema, vremensko planiranje, analiza troškova i koristi.
6. Analiza opasnosti i osetljivosti.
7. Prilozi sa tehničkim i finansijskim studijama i fazama izrade projekta.

Član 5

Trenutna situacija sistema

1. Da bi utvrdili projekte koji su neophodni za stavljanje u razvojni plan, operatori sistema moraju predstaviti trenutno stanje svojih sistema u posebnom poglavlju.
 - 1.1 OPS i ODS električne energije moraju prikazati stanje vodova i NS sortiranjem prema naponskom nivou, uključujući sledeće podatke:
 - 1.1.1. Postojeći kapaciteti institucija;
 - 1.1.2. Opterećenost postojećih objekata;
 - 1.1.3. Napon na kraju linije;
 - 1.1.4. Broj i trajanje neplaniranih prekida za prethodnu godinu;
 - 1.1.5. Zahtevi za pristup u poslednje tri godine;
 - 1.1.6. Broj kupaca;
 - 1.1.7. Broj žalbi kupaca;
 - 1.1.8. Tehnički gubici;
 - 1.1.9. Komercijalni gubici;
 - 1.1.10 Opterećenje linija, NS,
 - 1.1.11 Starost objekata;
 - 1.1.12 Postojeći podaci objekata dostupnih operateru (okrug, šifra, podstanica, utičnica i broj brojila).
 - 1.2 Operator distribucije toplotne energije (ODSTE) mora predstaviti stanje cevi i NS uključujući sledeće podatke:
 - 1.2.1. Postojeći kapacitet;
 - 1.2.2. Temperatura i pritisak u mreži, odnosno u glavnim segmentima mreže;
 - 1.2.3. Broj i trajanje neplaniranih prekida za prethodnu godinu;
 - 1.2.4. Zahtevi za pristup u poslednje tri godine;
 - 1.2.5. Broj korisnika;

- 1.2.6. Broj žalbi korisnika;
 - 1.2.7. Tehnički gubici;
 - 1.2.8. Komercijalni gubici;
 - 1.2.9 Starost objekata;
 - 1.2.10 Postojeći podaci objekata dostupnih operateru (okrug, šifra, podstanica i broj brojila).
2. Za Operatora prenosnog sistema i operatora distribucije prirodnog gasa (kada je u funkciji) biće potrebni adekvatni podaci u skladu sa specifičnostima usluga.

Član 6

Trenutna situacija u zemlji i perspektiva

1. Tokom izrade razvojnih planova, Operatori sistema treba da opišu trenutnu situaciju u zemlji sa fokusom na:
- 1.1. Trenutni ekonomski razvoj;
 - 1.2. Energetski uslovi;
 - 1.3. Uslovi i ograničenja životne sredine; I
 - 1.4. Ciljevi postavljeni u energetskom sektoru.
2. Takođe, treba opisati i perspektivu razvoja pitanja iz stava 1. ovog člana.

Član 7

Analiza Potražnje

Operatori Sistema će pripremiti razvojne i investicione planove analizom istorijske i trenutne potražnje, predviđenja tražnje za energijom, uključujući maksimalnu potražnju (tačku), kao i kretanja ovih parametara u periodu od 5 i 10 godina. Prilikom predviđanja potražnje za energijom, operatori sistema posebno moraju analizirati: uticaj vremenskih-temperaturnih uslova, kao i glavne ekonomske parametre (Bruto Domaći Proizvod - BDP)

Član 8

Postavljanje parametara upravljanja Razvojnim Planovima

1. Na osnovu analiza i procena opisanih u članu 6. i 7. ovog pravila, kao i planiranja strateškog razvoja zemlje, Razvojni Planovi moraju uzeti u obzir sledeće parametre upravljanja:
 - 1.1. Bezbednost i kvalitet snabdevanja energijom;
 - 1.2. Ispunjenost pouzdanosti sistema, ispunjenost tehničkih kriterijuma;
 - 1.3. Omogućiti pristup priključenju novih kapaciteta u sistemu;
 - 1.4. Razvoj infrastrukture za integraciju OIE u sistem, kao i integraciju samo-proizvodnih korisnika (Prosumers)
 - 1.5. Razvoj mreže za otvaranje tržišta i regionalnu integraciju;
 - 1.6. Tehnički problemi u sistemu (nivo napona, zagušenja ili „uska grla“ za OPS i ODS , ili nivo temperature i pritiska za OPSPG, ODS i ODSPG).

Član 9

Priprema različitih scenarija Razvojnih Planova

1. Pri izradi Razvojnih Planova moraju se uzeti u obzir i različiti scenariji koji su predviđeni strateškim razvojnim dokumentima zemlje, kao i različiti scenariji razvoja u energetske sektoru.
2. Za svaki scenario iz stava 1. ovog člana, Operatori Sistema moraju pripremiti:
 - 2.1. Neophodan razvoj prenosnih i distributivnih sistema za određene godine;
 - 2.2. Početni pregledi, simulacije sistema;
 - 2.3. Mrežne studije i analize;
 - 2.4. Studije i analize sa scenarijima snabdevanja, proizvodnje, uvoza i izvoza;
 - 2.5. Infrastrukturni scenariji koji se odnose na ciljnu proizvodnju, međuveze, ograničenja rezerve;
 - 2.6. Utvrđivanje potrebnih projekata prema različitim scenarijima.

Član 10

Priprema desetogodišnjih Razvojnih Planova sa regionalnim uticajem od strane Operatora Prenosnog Sistema električne energije (OPS) i Prirodnog Gasa (OPSPG)

Tokom pripreme desetogodišnjeg (10)-godišnjeg Plana razvoja mreže, Operator Prenosnog Sistema (OPS ili OPSPG) pravi razumne pretpostavke za razvoj proizvodnje, snabdevanja, potrošnje i razmene sa drugim zemljama, uzimajući u obzir planove ulaganja za regionalne mreže u okviru Energetske zajednice. Za međusobnu vezu sa susjednim zemljama, ulaganja u infrastrukturu za zajedničke projekte treba da uzmu u obzir prekograničnu alokaciju troškova kroz analizu troškova i koristi i status projekta sa susjednim zemljama.

Član 11

Zakonske obaveze o izradi Planova razvoja Operatora Sistema

1. Zakonske obaveze za izradu i dostavljanje desetogodišnjih planova razvoja od strane operatora sistema definisane su članom 10. Zakona o Energetici i definišu:
 - 1.1 Učestalost (svake godine) podnošenja desetogodišnjih (10) godina Razvojnih Planova za razvoj sistema na osnovu trenutne i projektovane potražnje i ponude nakon konsultacija sa svim relevantnim akterima. Plan razvoja mreže sadrži efikasne mere kako bi se garantovala adekvatnost sistema i bezbednost snabdevanja.
 - 1.2 Sadržaj desetogodišnjih (10) godina Planova za razvoj sistema sa fokusom na:
 - 1.2.1 obaveštenje glavnih učesnika na tržištu o infrastrukturi koju treba izgraditi ili poboljšati u narednih deset (10) godina;
 - 1.2.2 projekte koji su u razvoju i utvrđivanje novih projekata koji će biti realizovani tokom narednih deset (10) godina; i
 - 1.2.3 priprema vremenskog okvira za sve projekte prema stavu 1.2.2 ovog člana.
2. Zakonske obaveze za izradu i dostavljanje petogodišnjih Planova Razvoja od strane Operatora Sistema definisane su članom 16. stav 1.12 i članom 28. stav 1.27 Zakona o Električnoj Energiji i definišu:
 - 2.1 sastavljanje u godini koja prethodi petogodišnjem periodu, petogodišnji (5) plan razvoja prenosne mreže i mora biti usklađen sa desetogodišnjim planom razvoja prenosne mreže, dokumentaciju prostornog planiranja i Operator Distributivnog Sistema;
 - 2.2 izradu petogodišnjeg plana razvoja distributivne mreže u tekućoj godini za period od pet (5) godina koji mora biti u skladu sa desetogodišnjim planom razvoja distributivne mreže, sa

dokumentacijom prostornog planiranja i sa petogodišnjim (5) planom razvoja prenosne mreže.

Član 12

Spisak projekata koji će biti uključeni u Razvojne Planove

1. U spisku projekata će biti uključeni Razvojni Planovi ili programi koji su Oni projekti ili programi koji su:
 - 1.1. radi zadovoljenja potreba za energijom prema članu 7. ovog Pravila;
 - 1.2. radi postizanja parametara upravljanja prema članu 8. ovog Pravila;
 - 1.3. u skladu sa preporučenim scenarijem razvoja prema članu 9. ovog Pravila;
 - 1.4. radi ispunjenja obaveza iz člana 11. ovog pravila kao i 1,5 "razumno" prema ATK.

Član 13

Kodifikacija projekata za Razvojne i Investicione Planove

Svi projekti koji budu predloženi za sprovođenje u razvojnim i investicionim planovima moraju imati određen Kodeks koji će se koristiti u svim fazama planiranja, realizacije projekta i nadzora.

Član 14

Utvrđivanje dodatnih projekata za Razvojne Planove

1. Operatori sistema će utvrditi dodatne projekte koji se mogu staviti u razvojne planove i koji po potrebi mogu biti u funkciji ostvarivanja strateških ciljeva zemlje ili energetskog sektora u zemlji i regionu.
2. Dodatni projekti utvrđeni u skladu sa stavom 1. ovog člana moraju ispuniti sve uslove kao i svi drugi projekti obuhvaćeni Razvojnim Planovima.

Član 15

Sadržaj Petogodišnjeg investicionog plana za OPS i ODS

1. Petogodišnji Investicioni Plan OPS-a i petogodišnji Investicioni Plan ODS-a za električnu energiju koji će biti dostavljen Regulatoru moraju biti u skladu sa razvojnim planom odgovarajućih sistema.

2. U slučaju da postoji razlika između petogodišnjih investicionih planova OPS i ODS-a sa najnovijim razvojnim planovima odobrenim od strane Regulatora, Operatori sistema moraju dati obrazloženje za ove izmene ili dopune.
3. Petogodišnji investicioni plan za OPS i petogodišnji investicioni plan za ODS koji će biti dostavljeni Regulatoru moraju da sadrže najmanje sledeće elemente:
 - 3.1 Objašnjenje metodologije koja se koristi za pripremu petogodišnjeg investicionog plana (OPS) i petogodišnjeg investicionog plana (ODS) i za proces utvrđivanja i inkorporacije zahteva korisnika sistema;
 - 3.2 Rezime petogodišnjeg investicionog plana (OPS) i petogodišnjeg investicionog plana (ODS) koji prikazuje očekivane vrednosti rashoda i provizije imovine u svakoj godini regulatornog perioda;
 - 3.3 Skup definisanih ishoda koji će biti postignuti Petogodišnjim investicionim planom (OPS) i Petogodišnjim investicionim planom (ODS), prema kojima će se ocenjivati učinak korisnika licence;
 - 3.4 Spisak svih velikih pojedinačnih projekata koji će se preduzeti u okviru PIP-a (OPS) i PIP-a (ODS), praćen rezimeom tehničkog opisa, procenama troškova, planom sprovođenja i opravdanjem potrebe za projektom uključujući predstavljanje alternativa koji su uzeti u obzir;
 - 3.5 Spisak malih projekata koje treba preduzeti u okviru PIP-a (OPS) i PIP-a (ODS), praćen rezimeom opisa i tehničkog obrazloženja, procenama troškova i planom sprovođenja;
 - 3.6 U slučaju da projekat ili grupa malih projekata prekorači definisani prag, Regulatornom Organu se mora dostaviti ekonomska analiza troškova i koristi (ATK) za taj projekat ili program;
 - 3.7 Rangiranje prioriteta i grupe malih projekata uključenih u PIP (OPS) i PIP (ODS); I
 - 3.8 Opis glavnih opasnost u postizanju petogodišnjeg investicionog plana OPS-a, odnosno petogodišnjeg investicionog plana ODS-a i načina na koji operater sistema pokušava/planira da ih prevaziđe, ublaži ili upravlja.
4. Svi veliki projekti i grupe malih projekata koji će biti obuhvaćeni petogodišnjim investicionim planom OPS-a, odnosno petogodišnjim investicionim planom ODS-a, moraju imati završenu predizvodljivost i studiju izvodljivosti. Ove studije mogu biti isključene samo nakon što je podnosilac razumnog zahteva od strane imaoca licence i odobren od strane Regulatora.
5. Za svrhe stava 3.4 ovog člana, „veći“ projekat prenosnog sistema definiše se kao projekat sa procenjenim kapitalnim troškovima jednakim ili većim od 300,000€ ili drugim ograničenjem za koje Regulator može s vremena na vreme obavesti nosioce licence.

6. Za potrebe stava 3.4 ovog člana, „veliki“ projekat u distributivnom sistemu mora da se definiše kao projekat sa procenjenim kapitalnim troškovima jednakim ili većim od 100,000 evra ili drugim ograničenjima o kojima Regulator može s vremena na vreme da obavesti korisnika licence.
7. Regulator će u saradnji sa Operatorima sistema izraditi obrasce koji će se koristiti za procenu kapitalnih projekata.
8. Za potrebe stava 3.6 ovog člana, prag za pojedinačni projekat ili program brojni projekti za koje se mora uraditi analiza troškova i koristi moraju biti preko 1 milion €.
9. Regulator može zahtevati od nosioca licence analizu troškova i koristi za projekte ili grupe malih projekata ispod vrednosti od 1 milion€ .

Član 16

Regulatorna procena i objavljivanje petogodišnjeg investicionog plana za OPS i DSO

1. Nakon primanja Petogodišnjeg investicionog plana (PIP) za OPS i Petogodišnjeg investicionog plana (PIP) za ODS, Regulator će najkasnije do 30. septembra iste godine objaviti sopstveni izveštaj o proceni u kojem će se utvrditi da :
 - 1.1 Koje projekte i grupe malih projekata Regulator predlaže da budu uključeni u dozvoljene prihode koji će biti pokriveni tokom sledećeg regulatornog perioda i nivo troškova po godini;
 - 1.2 Koji projekti i grupe projekata neće biti uključeni u dozvoljene prihode i koji projekti će biti uključeni sa drugačijim kapitalnim troškovima od onih koje su prikazali operateri sistema, za svaki slučaj će biti dato razumno objašnjenje.
2. Izveštaji o proceni će biti odlučujući za obračun dozvoljenih prihoda koji će biti pokriveni u narednom regulatornom periodu, stoga Regulator ima pravo da uključi ili isključi bilo koji pojedinačni projekat ili program iz ovih dozvoljenih prihoda ili kapitalnih troškova povezanih sa bilo kojim uključeni pojedinačni projekat ili program.
3. Konačni investicioni plan će se utvrditi kao deo konačne odluke o razmatranju Tarifa za Regulatorni period nakon procesa javnih konsultacija i analize dozvoljenih prihoda koji su predloženi i biće objavljeni na web stranici Regulatora.
4. Nakon objavljivanja konačnog investicionog plana, od nosilaca licenci se očekuje da ovo sprovedu u potpunosti, ali u posebnim slučajevima kada se tokom regulatornog perioda proceni da pojedinačni

projekti ili programi više nisu potrebni ili se mogu zameniti alternativama koje obezbeđuju ekvivalentne ili čak bolje rezultate po nižim životnim troškovima.

5. Imaoci licenci će na godišnjem nivou izveštavati Regulatora o napretku o sprovođenju investicionog plana, utvrdeći sva kašnjenja u planu i obrazlažući razloge za njih.
6. Imaoci licence će takođe na godišnjem nivou izvestiti o ukupnim kapitalnim izdacima po pojedinačnim projektima ili programima i ukupno u odnosu na one u konačnom planu utvrđenih investicija i obrazlažući eventualna neslaganja između plana i stvarnih vrednosti.
7. Tokom razmatranja narednog redovnog regulatornog perioda, Regulator će uzeti u obzir učinak operatora sistema u odnosu na planove odobrene u prethodnom regulatornom periodu.

Član 17

Jednogodišnji Investicioni Planovi

1. U skladu sa članom 28 stav 1.28 Zakona o Električnoj Energiji, Operator distributivnog sistema mora pripremiti i dostaviti Regulatoru na odobrenje Jednogodišnji Investicioni Plan.
2. Jednogodišnji investicioni plan mora biti u skladu sa drugim planovima i mora da sadrži:
 - 2.1. Projekti koji će biti završeni u prvoj godini sprovođenja Razvojnih planova.
 - 2.2. Projekti koji će započeti u prvoj godini i nastaviti u narednim godinama.
 - 2.3. Rokovi za realizaciju projekata koji će biti završeni u prvoj godini, kao i predviđenje realizacije u % projekata koji počinju u prvoj godini, a nastavljaju se u narednim godinama.
 - 2.4. Investicioni troškovi za projekte planirane za realizaciju u prvoj godini.
3. Jednogodišnji investicioni plan biće dostavljen Regulatoru kao plan sa detaljnijim podacima za svaki projekat.
4. U slučaju da postoje promene između dozvoljenih i realizovanih kapitalnih investicija tokom bilo koje relevantne godine, Regulator može izvršiti prilagođavanja proces troškova povrata koji proizilaze iz kapitalnih investicija. Usklađivanje ovih troškova može se izvršiti tokom procesa redovnih usklađivanja ili u narednom regulatornom periodu.
5. Rokovi za dostavljanje, završetak, kao i razmatranje i usvajanje od strane Regulatora jednogodišnjeg investicionog plana dati su u skladu sa članom 27. ovog Pravila.

Član 18

Godišnji Plan Gubitaka Operatora Distributivnog Sistema

1. U skladu sa članom 28 stav 1.25 Zakona o Električnoj Energiji, Operator Distributivnog Sistema mora pripremiti i dostaviti Regulatoru na odobrenje godišnji plan gubitaka.
2. Godišnji plan gubitaka mora da sadrži:
 - 2.1. Trenutno stanje nivoa tehničkih i komercijalnih gubitaka, isticanje kritičnih tačaka sistema koje utiču na nivo gubitaka;
 - 2.2. Planirana metodologija za smanjenje gubitaka uključujući aktivnosti u svakom okrugu i nivo napona;
 - 2.3. Procenjeni cilj gubitaka u skladu sa dozvoljenim godišnjim nivoom gubitaka koji je utvrdio Regulator u Redovnom Pregledu Tarifa;
 - 2.4. Projekti predviđeni za smanjenje gubitaka koji su deo razvojnih i investicionih planova;
 - 2.5. Vremenski okvir raspoređen po mesecima za predviđeni nivo tehničkih i komercijalnih gubitaka.
 - 2.6. Za prvu godinu regulatornog perioda, Jednogodišnji Investicioni Plan i godišnji plan gubitaka uključeni su u proces periodični pregled.

POGLAVLJE III

ANALIZA TROŠKOVA I KORISTI (ATK) PROJEKATA I PROGRAMA

Član 19

Svrha i Pristup ATK-a

1. U ovom poglavlju, izraz „projekat“ se koristi i za velike projekte pojedinačni i višestruki programi malih projekata na koje se ATK primenjuje.
2. Svrha ATK-a je da pokaže da:
 - 2.1 Za diskrecione projekte, definisane kao one koji nisu preduzeti radi ispunjavanja zakonskih obaveza, predloženi projekat ima neto pozitivnu društvenu korist i da nudi najveću neto pozitivnu društvenu korist od bilo koje druge razmotrene alternative;

- 2.2 Za obavezne projekte, definisane kao one koji se preduzimaju radi ispunjavanja zakonskih obaveza, predloženi projekat ima najnižu cenu od razmatranih alternativa.
3. Pravne obaveze iz stava 2. ovog člana su pravni zahtevi za ispunjavanje specifičnih ekoloških, socijalnih, zdravstvenih i bezbednosnih standarda ili obaveza utvrđenih u okviru međunarodnih sporazuma čiji je Kosovo potpisnica.
4. Projekti preduzeti za ispunjavanje obaveza za povezivanje i/ili korišćenje definisanih projekata obnovljive energije u skladu sa zakonskim zahtevima i politikama Vlade Kosova treba da se smatraju obaveznim projektima za svrhe podstava 2.2 ovog člana.
5. Regulator ima pravo, prilikom razmatranja dostavljenog petogodišnjeg investicionog plana, da utvrdi da se predloženi projekti za koje je ponuđena ATK reklasifikuju iz diskrecionih u obavezne ili obrnuto i da se ATK u skladu sa tim preračuna i ponovo dostavi.
6. Za diskrecione projekte, ATK upoređuje Neto Sadašnju Vrednost (NSV) društvenih koristi projekta bez ukupnih troškova projekta iz utvrđenih alternativa.
7. Za obavezne projekte, ATK upoređuje sadašnju vrednost ukupnih troškova projekta sa utvrđenih alternativa.
8. Treba uključiti odgovarajuću analizu osetljivosti koja pokazuje bar uticaj promena u odnosu na osnovne projekcije na:
 - 8.1 Predviđanja potražnje i korišćenja projekta;
 - 8.2 Doprinos obnovljivih izvora energije;
 - 8.3 Datum puštanja projekta u rad.
9. Kada je bilo koji aspekt ovih smernica u vezi sa ATK nejasan ili nekompletan, onda bi sistemski operateri trebalo da se pozovu na smernice izdate od ENTSO-E ili ENTSOG – Smernice za Analizu Troškova i Koristi Razvojnih Projekata Mreže.

Član 20

Procena Troškova i Koristi

1. Ukupni troškovi projekta, kako se koriste u ATK, uključuju:

- 1.1 Potrebna kapitalna ulaganja uključujući kamatu tokom izgradnje i druge finansijske troškove i isključujući poreze;
 - 1.2 Odgovarajuća naknada za fizičke i nepredviđene troškove;
 - 1.3 Procenjeni troškovi rada i održavanja tokom kraćeg perioda od projekta ili perioda ocenjivanja, uključujući sve troškove rehabilitacije ili kapitalne popravke;
 - 1.4 Svaki merljivi negativan uticaj na životnu sredinu ili društvo koji proizilazi iz projekta, procenjen na osnovu spremnosti stanovnika Kosova da plate da bi izbegli takve troškove.
2. Ukupne koristi od projekta, kako se koriste u ATK, uključuju
- 2.1 Svako smanjenje kapitalnih investicija i/ili troškova rada i održavanja prenosnog i distributivnog sistema koje je ishod projekta;
 - 2.2 Svako smanjenje gubitaka sistema kao ishod projekta, procenjeno po procenjenoj ceni kupovine rasute energije;
 - 2.3 Svako smanjenje projektovane Neto Isporučene Energije kao ishod projekta, procenjeno na osnovu odobrene Vrednosti Gubitka Opterećenja (VGO);
 - 2.4 Svako smanjenje troškova električne energije koja se isporučuje potrošačima električne energije koji se nalaze na teritoriji Kosova kao ishod smanjenih sistemskih ograničenja ili veće integracije tržišta, procenjeno sa ishodnim uštedama troškova;
 - 2.5 Svako smanjenje troškova nabavke ili pružanja pomoćnih usluga;
 - 2.6 Svaka merljiva pozitivna ekološka ili socijalna korist, osim smanjenja emisije gasova staklene bašte, koja je ishod projekta, procenjena sa spremnošću stanovnika Kosova da plate za takve korist;
 - 2.7 Svako smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte koje je ishod projekta, procenjeno na osnovu društvenog troška ugljenika kao što je definisano u nastavku;
 - 2.8 Sve druge koristi koje je utvrdio korisnik licence, zajedno sa obrazloženjem za njihovo uključivanje;
 - 2.9 Za alternative projekta sa $VNT < 0$, Regulator će odlučiti o njihovim tehničkim potrebama na osnovu tehničkih kriterijuma. U slučaju potrebe projekta(a), projekat(i) sa najmanjim negativnim NSV biće izabran kao najpovoljniji.

3. Obračun se mora vršiti realno po cenama za godinu u kojoj je podnet petogodišnji investicioni plan (npr. inflacija neće biti uzeta u obzir).
4. Operatori sistema mogu da rade ATK koristeći Vodič Evropske Komisije za ATK¹.

Član 21

Kriterijumi i ulazne vrednosti

1. Regulator utvrđuje sledeće kriterijume i ulazne vrednosti najkasnije do 31. decembra svake godine.
 - 1.1 Diskontna stopa koja se koristi za izračunavanje NSV-a
 - 1.2 Period za procenu;
 - 1.3 Vrednost izgubljene naknade;
2. Kada vrednost nije definisana, primenjuju se poslednje definisane vrednosti.
3. Kada Regulator prethodno nije odredio vrednost, onda će se primeniti sledeće vrednosti:
 - 3.1 Diskontna stopa: Najnovija objavljena vrednost koja će se koristiti za ekonomsku procenu od strane Vlade Kosova. Kada vrednost nije objavljena, koristiće se vrednost koju je ENTSO-E primenio u Smernicama za Troškove i koristi projekata razvoja mreže;
 - 3.2 Period za procenu: od godine u kojoj se podnosi petogodišnji investicioni plan do 10 godina nakon planiranog datuma puštanja projekta u rad;
 - 3.3 Vrednost Smanjenog Opterećenja: Procene objavljene za druge zemlje Energetske zajednice, sa prednostom za zemlje regiona jugozapadnog Balkana.

¹ (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf)

POGLAVLJE IV PRIORITIZACIJA PROJEKATA

Član 22

Izbor prioritetnih projekata

1. Nakon kompletiranja spiska projekata koji će biti deo Razvojnog Plana odnosno Investicionog Plana, operatori sistema će izabrati projekte koji su prioritetni za realizaciju kao i kratkoročni plan investicija za ove projekte.
2. Izbor prioritetnih projekata o sprovođenju uzima u obzir neke od sledećih faktora:
 - 2.1. Međunarodne obaveze koje treba ispuniti (OPS, OPSPG);
 - 2.2. Zakonske obaveze koje imaju operateri sistema;
 - 2.3. Povećanje bezbednost snabdevanja i stabilnosti sistema;
 - 2.4. Otklanjanje tehničkih prepreka u sistemu koje ishode nedostatkom ili smanjenjem energije za korisnike;
 - 2.5. Smanjenje gubitaka;
 - 2.6. Ispunjavanje rastućih zahteva za priključenjem na sistem, posebno OIE i korisnika – samoproizvođača.
3. Klasifikacija projekata treba da se zasniva na:
 - 3.1 Tehnička neophodnost projekta ili programa koji treba da se sprovede u skladu sa faktorima iz stava 2. ovog člana;
 - 3.2 Neto korist od projekta ili programa prema proračunu ATK (kada je primenljivo);
 - 3.3 Nivo opasnosti u vezi sa sprovođenjem projekta ili programa, sa projektima i programima sa niskim opasnostima kojima je dodeljen veći prioritet;
 - 3.4 Drugi faktori koje operator sistema smatra relevantnim.

Član 23

Troškovi i vremenski okvir za sprovođenje Razvojnih i Investicionih Planova

1. Nakon pripreme liste projekata koji će biti stavljeni u razvojne i investicione planove, Operatori sistema će predstaviti cenu i vremensko ograničenje realizacije svakog projekta posebno i troškovno i vremensko ograničenje implementacije Razvojnog i Investicioni planovi uopšte.
2. Troškovi projekata koji se planiraju realizovati moraju biti transparentni, laki za razumevanje i u skladu sa tržišnim cenama.
3. Plan vremena i troškova treba da sadrži zbirne tabele sa svim utvrđenim projektima, njihovim glavnim fazama, dinamikom i rokovima realizacije, načinom finansiranja projekata.
4. Rokovi za realizaciju projekata iz razvojnih i investicionih planova moraju biti stvarni i poznati korisnicima i javnosti.

Član 24

Ostali kapitalni projekti koji su neophodni za normalan rad Operatora Sistema

1. Svi kapitalni projekti koji su potrebni za normalno funkcionisanje Operatora sistema moraju biti predviđeni u razvojnim i investicionim planovima.
2. Kapitalni projekti moraju biti opravdani i pokazati na koji način će doprineti ostvarivanju ciljeva razvojnih planova i investicionih planova.
3. Operatori sistema moraju predstaviti troškove operativnih kapitalnih projekata, kao i moguće koristi od ovih projekata u efikasnom radu operatera.
4. Kapitalni projekti za modernizaciju IT, operativne logistike moraju biti u funkciji bezbednost rada sistema.
5. Operatori Sistema moraju proceniti opasnosti i posledice koje mogu nastati u slučaju nesprovođenja kapitalnih projekata za normalan rad sistema.

POGLAVLJE V

POSTUPAK DOSTAVLJANJA I PROCENE RAZVOJNIH PLANOVA

Član 25

Dostavljanje, Razmatranje i Odobrenje Razvojnih Planova

1. Dostavljanje razvojnih planova definisano je članom 11. ovog pravila.

2. Operator sistema Razvojnog Plana dostavlja Regulatoru najkasnije do 15. jula tekuće godine.
3. Regulator će do 5. septembra tražiti dodatne informacije ili podatke u vezi sa planom koji je predstavio Operator Sistema.
4. Operator će do 31. oktobra dostaviti završeni plan prema zahtevima Regulatora.
5. Do 1. novembra regulator može tražiti dodatne podatke za RP.
6. Operator Sistema do 15. novembra dostavlja dodatne podatke koje traži Regulator.
7. Do 31. decembra Regulator mora da daje saglasnost na Razvojni plan.
8. Ovaj ciklus se ponavlja za sledeće ažurirane razvojne planove, sa izuzetkom rokova definisanih u članu 26. ovog pravila.
9. U vreme kada se godina slanja Razvojnih planova poklapa sa Regulatornim periodom, proces i raspored razvojnih planova moraju biti isti kao i za Regulatorni period.

Član 26

Dostavljanje Investicionih Planova za Regulatorni Period

1. Operator prenosnog sistema i Operator distributivnog sistema moraju poslati RUE planove investicija za svaki regulatorni period na odobrenje. Pokazni raspored opisan u narednim stavovima ovog člana primenjuje se na regulatorni period.
2. Tokom periodičnog razmatranja za regulatorni period, Investicioni Plan u prenos i Investicioni Plan u distribuciju moraju biti u skladu sa ovim vremenskim okvirom.
3. Operatori sistema dostavljaju Regulatoru Preliminarni Investicioni Plan najkasnije do 15. marta godine koja prethodi Periodičnom razmatranju. Sadržaj investicionog plana je preciziran u članu 15. ovog pravila.
4. Do 5. maja iste godine, Regulator će utvrditi informacije ili dodatne podatke neophodne za završetak razmatranje Planova.
5. Operatori sistema će do 1. juna iste godine dostavljati Regulatoru Investicione Planove uzimajući u obzir informacije ili dodatne podatke koje Regulator zatraži nakon preliminarnog razmatranja.
6. Regulator će do 15. avgusta iste godine utvrditi sve dodatne informacije ili podatke potrebne za završetak razmatranja Investicionih Planova dostavljenih od strane operatera. Operatori sistema moraju dostaviti sve takve dodatne utvrđene informacije ili podatke do 31. avgusta iste godine.
7. Regulator može zahtevati od nosilaca licenci da predstave Investicione Planove na javnoj raspravi kao deo procesa procene.

8. Investicioni Planovi moraju biti u skladu sa desetogodišnjim planovima razvoja mrežnih operatera.
9. Sadržaj Investicionog Plana OPS-a i ODS-a biće objavljen na zvaničnoj web stranici Regulatora. Poverljive informacije mogu biti uređene u objavljenom sadržaju.

Član 27

Dostavljanje Jednogodišnjih Investicionih Planova (JGIP) ODS-a

1. Raspored za podnošenje Jednogodišnjih Investicionih Planova od strane ODS-a, kao i razmatranje i regulatorno odobrenje ovih planova je isti kao i raspored za dostavljanje, razmatranje i regulatorno odobrenje petogodišnjih planova razvoja ODS-a.
2. Projekti uključeni u Jednogodišnje Investicione Planove moraju biti predstavljeni u petogodišnjim planovima razvoja ODS-a.

Član 28

Kontrolni spisak za regulatornu procenu

1. Nakon dostavljanja razvojnih i investicionih planova, Regulator će proceniti metodologiju i modele koje koriste operatori sistema u izradi ovih planova. Fokus regulatora treba da bude na sledećim oblastima:
 - 1.1. Opis standarda koji se koriste za planiranje;
 - 1.2. Analiza planiranih scenarija;
 - 1.3. Ishodi tehničkih studija;
 - 1.4. Odgovarajući opis upravljačkih parametara (promotor) u izradi planova;
 - 1.5. Predviđenje glavnih parametara neizvesnosti za pojedine godine;
 - 1.6. Ishodi ATK-a za velike projekte;
 - 1.7. Prednosni scenariji operatera sistema;
 - 1.8. Utvrđivanje kritičnih parametara i prelaznih vrednosti kao ishod analize osetljivosti, analize opasnosti kao odgovarajuće mere spečavanja- ili ublažavanja.

Član 29

Regulatorna procena na osnovu predviđenja potražnje

1. Tokom procene Razvojnih i Investicionih Planova, Regulator mora da proceni kako je izvršeno navodno planiranje potražnja za energijom, sa fokusom na sledeće oblasti:
 - 1.1. Predviđenje potražnja za energijom za dati period, sa scenarijima koji uzimaju u obzir faktore koji utiču na potrebe energije (BDP, karakteristike sektora privrede u vezi sa potrebom za energijom).
 - 1.2. Predviđenje za maksimalna (vršna) opterećenja za dati period, uzimajući u obzir temperature i upravljanje na strani potražnje (Demand Side Management).
 - 1.3. Predviđenje snabdevanja, uzimajući u obzir adekvatnost proizvodnje, fleksibilnost, zavisnost od uvoza i ekonomsku stabilnost.
 - 1.4. Regionalni i globalni razvoji u pogledu potražnje za energijom.

Član 30

Kategorizacija i razmatranje projekata

1. Za bolju procenu projekata koji su deo Razvojnih i Investicionih Planova, poželjno je da se kategorišu. Svaka kategorija projekata će imati različite kriterijume procene sa različitim težinama za procenu.
2. Projekte operatera sistema poželjno je kategorisati u ove posebne kategorije, uzimajući u obzir njihove ciljeve:
 - 2.1. Održivost: bezbednost snabdevanja, pouzdanost i bezbednost rada;
 - 2.2. Efikasno proširenje: Zadovoljavanje rastuće potražnje za energijom uz minimalne gubitke u mreži;
 - 2.3. Funkcionisanje tržišta električne energije i prirodnog gasa: Uklanjanje unutrašnjih prepreka (uskih grla) ili integracija u regionalno tržište;
 - 2.4. Obezbeđivanje pristupa: Zadovoljavanje potreba generacije i potražnje.
 - 2.5. Strateški planirano: Ispunjenje nacionalnih ciljevi.

Član 31

Projekti u kategoriji održivosti – kriterijumi za procenu

1. Realizacija projekata u kategoriji održivosti će ishoditi povećanjem stope pouzdanosti i sigurnosti snabdevanja i doprineće smanjenju neisporučene energije (ENS) i smanjenju trajanja prekida napajanja (AIT).
2. Kriterijumi za procenu projekata ove kategorije biće:
 - 2.1. Smanjenje **EEP-a** na godišnjem nivou, i
 - 2.2. Smanjene **KMNFE-a**, takođe na godišnjem nivou.

Član 32

Projekti u kategoriji efikasnog proširenja – kriterijumi za procenu

1. Sprovođenje projekata u kategoriji efikasnog proširenja ishodiće povećanjem sposobnosti sistema da zadovolje rastuću potražnju, kao i integraciju OIE u sistem. Takođe će doprineti smanjenju gubitaka u sistemu.
2. Kriterijumi za procenu projekata ove kategorije biće: Smanjenje gubitaka, mogućnosti ulaganja u rehabilitaciju ili zamenu imovine.

Član 33

Projekti u kategoriji funkcionalizacija energetskog tržišta – kriterijumi za procenu

1. Sprovođenje projekata u kategoriji funkcionalizacije energetskog tržišta ishodiće povećanjem sposobnosti sistema da smanji zagušenje, povećanjem sposobnosti mreže za prenos energije (KTR), povećanjem broja merača intervala instaliranih kod korisnika, kao i povećanje mogućnosti za trgovinu energijom.
2. Kriterijum za procenu projekata ove kategorije je kapacitet prenosne mreže (KTR) u MW prenosnom i distributivnom kapacitetu i broj korisnika koji imaju tehničke mogućnosti da učestvuju na tržištu.

Član 34

Projekti u kategoriji obezbeđivanje pristupa sistemu – kriterijumi za procenu

1. Sprovođenje projekata iz ove kategorije ishodiće povećanjem kapaciteta da se odgovori na rastuću potražnju za priključenjem na sistem generatora, generatora iz OIE, samoproizvodnih korisnika i korisnika sa velikom potražnjom za energijom.
2. Kriterijum za procenu projekata ove kategorije je: Povećanje kapaciteta mreže u MW.

Član 35

Projekti u kategoriji strateškog planiranja – kriterijumi za procenu

1. Ostali projekti čiju realizaciju favorizuje nacionalna energetska strategija, znači Planirana strategija, sistemska kontrola i akvizicija podataka (SCADA), softwer za nadzor sistema, optičke zemaljske instalacije (OPGV), sajber bezbednost, međutim, kapitalni izdaci za izgradnju ovih projekata ne bi trebalo da budu preterani i mogu odgovarati promocija ili postepeno sprovođenje ovih projekata je potreban.
2. Za procenu ovih projekata primeniće se analiza sa više kriterijuma, uključujući povećanje bezbednosti sistema, cenu sprovođenja , spremnost sistema za regionalne i evropske integracije.

Član 36

Opšti uslovi koje svaki odabran projekat za Razvojne Planove mora ispuniti

1. Odabrani projekti kao deo Razvojnih Planova i koji se odnose na nove izgradnje/instalacije moraju imati sve dozvole propisane lokalnim zakonodavstvom.
2. Dobijanje dozvola, posebno za velike projekte, može potrajati, a operateri sistema moraju biti spremni za to.
3. Svaki veliki projekat treba da ima ove faze sprovođenja:
 - 3.1. Predizvodljivost i studija izvodljivosti, uključujući tehničku i socio-ekonomsku;
 - 3.2. Studija životne sredine i prostora;
 - 3.3. Predstavljanje alternativnih opcija;
 - 3.4. Javne konsultacije;
 - 3.5. Priprema dokumentacije za dozvole, ugovore i druga dokumenta;
 - 3.6. Pregovaranje i obezbeđenje pristupa zemljištu vlasnika (ako je potrebno);
 - 3.7. Detaljni tehnički projekat;
 - 3.8. Tenderisanje;
 - 3.9. Pripremni radovi o izgradnji ;
 - 3.10. Izgradnja; I
 - 3.11. Puštanje u rad.

4. Projekti odabrani kao deo razvojnih planova moraju biti usklađeni sa projektima drugih operatera i drugih relevantnih institucija sektora kao što su Ministarstva, Opštine i Agencije.

Član 37

Prethodne analize predizvodljivosti i tehnički opis

1. Razvojni Planovi moraju imati analizu koja je urađena u fazi predizvodljivosti koja opravdava sprovođenje projekata, praćena tehničkim sledećim obrazloženjima :
 - 1.1. Uticaj na životnu sredinu i održivost projekata;
 - 1.2. Svrha i kategorija projekata;
 - 1.3. Utvrđenje kvantitativnih koristi;
 - 1.4. Tehnički opis, uključujući predviđenje potražnje i opis posla i njihov očekivani uticaj.

Član 38

Troškovi projekta

1. Analizu troškova projekata posebno i analizu troškova razvojnih planova uopšte vrši Regulator.
2. Troškovi prikazani od strane Operatora sistema moraju biti povoljni, uporedivi i u skladu sa tržišnim cenama.
3. Za procenu kapitalnih projekata, poželjnije bi bilo prilagođavanje liste jediničnih cena za različite kategorije infrastrukture koja će se izgraditi, instalirati ili zameniti, prema obrascima koje je izradio RUE.
4. Jedinične cene se mogu izvesti na osnovu:
 - 4.1 Istorijski podaci o cenama infrastrukture završenih projekata
 - 4.2. Trenutne tržišne cene;
 - 4.3. Poređenja (Benchmarks) napravljena u zemlji;
 - 4.4. Regionalna i međunarodna poređenja; I
 - 4.5. Cene zemljišta i rada koje mogu biti različite, za različite lokacije.
5. Poređenja cena (benchmarks) za različite materijale mogu se razviti iz trenutnih (post sprovedenih) podataka za najmanje neke važne elemente infrastrukture:

- 5.1. Zamena mrežne opreme ili pojačanje trafostanica (za kapacitet)
- 5.2. Promena transformatora da bi se povećao njihov kapacitet (za veličinu)
- 5.3. Izgradnja novih prenosnih ili distributivnih vodova, trafostanica (po veličini, dužini i kapacitetu).

Član 39

Spisak regulatornih procena tehničke strane i troškova Razvojnih i Investicionih Planova

1. Regulator mora da proceni tehničke i finansijske informacije koje su operateri sistema predstavili u razvojnim planovima, a važne oblasti za sistematsku procenu i to :
 - 1.1. Dokazi o uticaju na životnu sredinu i održivosti projekata, u skladu sa važećim zakonima i pravila;
 - 1.2. Uravnotežena distribucija projekata prema 5 kategorija utvrđenih prema članu 30. ovog pravila;
 - 1.3. Procene za ENS i AIT za projekte u kategoriji održivosti;
 - 1.4. Procene povećanja kapaciteta za svaki projekat u cilju obezbeđivanja pristupa sistemu;
 - 1.5. Prezentacija neophodnosti i prioriteta za strateške projekte;
 - 1.6. Status svih zakonskih, regulatornih obaveza i dozvola neophodnih za realizaciju projekata;
 - 1.7. Adekvatan tehnički opis i opravdanost projekata;
 - 1.8. Povoljni troškovi za zamenu nadzemnih ili podzemnih vodova i ojačanja;
 - 1.9. Povoljni troškovi za zamenu cevi;
 - 1.10. Povoljni troškovi opreme za ojačanje mreže (električna energija, toplotna energija i prirodni gas);
 - 1.11. Povoljni troškovi zamene transformatora;
 - 1.12. Povoljni troškovi za zamenu termoenergetskih podstanica (izmenjivača) i prirodnog gasa;
 - 1.13. Povoljni troškovi za izgradnju novih prenosnih i distributivnih vodova i trafostanica;
 - 1.14. Povoljni troškovi zamene/ugradnje merne opreme.

Član 40

Procene Jediničnih Troškova

1. Procene troškova koje koriste Operatori sistema moraju biti povoljni i u skladu sa raspoloživim merilima jediničnih troškova.
2. Pozivajući se na preliminarne vrednosti jediničnih troškova za završene projekte, trenutne tržišne vrednosti, kao i u skladu sa stavom 1. ovog člana, operatori sistema moraju dostaviti jedinične troškove za različite kategorije opreme prema obrascima koje je izradio RUE.

Član 41

Procena Opasnosti za projekte

1. Procena opasnosti se mora izvršiti za sve projekte za koje se radi ATK.
2. Regulator zadržava pravo da za određene projekte sa posebnim karakteristikama zatraži od operatera sistema procenu opasnosti, iako se za te projekte ATK ne sprovodi zbog njihove veličine.
3. Procena opasnosti će omogućiti operaterima sistema da uporede projekte koji imaju iste ciljeve i koji su konkurenti, kao i da im daju prioritet.
4. Procena opasnosti će ukazati na korake koji se moraju preduzeti kako bi se rizici izbegli i utvrdiće mere koje se moraju preduzeti za ublažavanje posledica opasnosti.
5. Jedna od metoda procene opasnosti koju operateri sistema mogu da koriste je Vodič Evropske komisije iz člana 20. stav 4. ovog pravila.
6. Procena opasnosti mora da sadrži sledeće elemente:
 - 6.1. Analiza osetljivosti (kvantitativna) ima za cilj da proceni osetljivost i robusnost projekta na moguće promene ulaznih varijabli ATK, kako pozitivne tako i negativne.
 - 6.2. Analiza opasnosti (kvalitativno) ima za cilj da proceni najšire rizike kojima je projekat izložen, kao i sve akcije za njihovo otklanjanje/ublažavanje i njihov uticaj. Analiza opasnosti je kvalitativna i ima za cilj da utvrdi i proceni opasnosti povezane sa projektom uključujući, ali ne ograničavajući se na faktore analizirane kao deo analize osetljivosti;
 - 6.3. Mere ublažavanja i sprečavanje opasnosti predstavljaju postupke koje se moraju preduzeti da bi se smanjile ili eliminisale posledice opasnosti.
 - 6.4. Probabilistička analiza opasnosti je potrebna kada je preostala izloženost opasnosti i dalje značajna, kako bi se dobile potpune informacije o profilu opasnosti projekta.

Član 42

Regulatorna Procena Procene Opasnosti od strane operatora sistema

1. Regulator će proceniti metodologiju koju koriste Operatori sistema za projekte za koje je potrebna procena opasnosti. Kontrolni spisak regulatorne procene treba da navede da:
 - 1.1. Promenljive se testiraju da budu određeno nezavisne (npr. da ih ne karakteriše precizan odnos) i da su odvojene što je više moguće;
 - 1.2. Sve projektne nezavisne varijable su analizirane i kritične varijable i vrednosti pomaka su jasno utvrđene;
 - 1.3. Kriterijum koji se koristi je pogodan za utvrđivanje kritičnih varijabli;
 - 1.4. Spisak navedenih opasnosti je dovoljna, uključujući rizike koji su van kontrole promotera projekta ili drugih zainteresovanih strana (npr. promena zakonodavstva);
 - 1.5. Uzroci i uticaji/efekti opasnosti su adekvatno utvrđeni i dovoljno detaljno razmotreni sa svim strankama;
 - 1.6. Utvrđene su mere sprečavanja /ublažavanja za sve opasnosti i da su utvrđene mere adekvatne u pogledu efektivnosti i vremena i da je njihov intenzitet proporcionalan nivou opasnosti;
 - 1.7. Sprovedena je probabilistička analiza opasnosti, u slučajevima kada nakon utvrđivanja svih mogućih preventivnih/ublažavajućih mera ostaje značajno preostalog opasnost;
 - 1.8. Određuje sve regulatorne mere za ublažavanje opasnosti koje Regulator može da preduzme;

POGLAVLJE VI

UTVRĐIVANJE ISHODA – IZVEŠTAVANJE O UČINKU

Član 43

Utvrđivanje ishoda

1. U okviru dostavljenih razvojnih planova, uključujući i predviđene investicione planove, Operatori sistema (imaoci licence) će dostaviti niz predloženih ishoda za nadzor ostvarivanja očekivanih koristi od investicionog plana.
2. Ovi ishodi moraju biti kvantifikovani i pouzdani na osnovu podataka.

3. Ishodi treba da sadrže mere pouzdanosti, bezbednosti i kvaliteta sistema nosioce licenci kao i ishode koji se mogu smatrati odgovarajućim. U najmanju ruku, ishodi treba da uključuju:

3.1 Učestalost i trajanje kvarova u sistemu;

3.2 Energija koja nije opslužena kao ishod nedostatka infrastrukture od strane licenciranog;

3.3 Nivo gubitaka energije u sistemu;

3.4 Stanje sistemskih sredstava.

4. Za svaki ishod imalac licence mora u dostavljenom petogodišnjem investicionom planu definisati::

4.1 Osnovna vrednost koja predstavlja stvarni učinak;

4.2 Ciljna vrednost na kraju narednog regulatornog perioda ukoliko se dostavljeni petogodišnji investicioni plan sprovodi;

4.3 Procenjena vrednost na kraju narednog regulatornog perioda ukoliko se ne sprovede dostavljeni petogodišnji investicioni plan;

4.4 Objašnjenje kako su ovi nameravani ciljevi i vrednosti izvedeni;

4.5 Opis načina na koji se učinak može meriti i proveriti za svaki ishod

5. Na osnovu procene ishoda koje je prikazao operator sistema, razvojne politike sektora, zakonskih i regulatornih zahteva, Regulator može tražiti od operatora sistema da:

5.1. Zameni predložene projekte drugim projektima, odnosno ponuditi druge, povoljnije opcije ;

5.2. Dodaje projekte

5.3. Izvrši softverske simulacije da bi mogli proceniti izvodljivost projekata.

6. Ukoliko neki od projekata koje je predložio operator sistema nisu u skladu sa razvojnom politikom sektora, zakonskim i regulatornim zahtevima i očekivanim ishodima, regulator ima pravo da ih odbije.

Član 44

Izveštavanje o Učinku

1. Pre kraja svakog regulatornog perioda, korisnik licence mora izvestiti o stvarnom učinku u odnosu na svaki ishod u odnosu na onaj koji je projektovan u razvojnim ili investicionim planovima.
2. Regulator će uzeti u obzir opasnost između stvarnog učinka i predviđenog učinka u isporuci ishoda u:
 - 2.1. Procena opravdanosti, obrazloženja i opasnosti u vezi sa predloženim projektima i programima uključenim u Investicioni Plan dostavljen u narednom periodu;
 - 2.2 Utvrđivanje da li će se u narednom periodu primeniti bilo kakva nadoknada troškova ili druga promena u dozvoljenim prihodima zbog neispunjavanja odobrenog investicionog programa za tekući period.
3. Operateri sistema moraju na godišnjem nivou da izveštavaju o učinku realizacije projekata razvojnih planova i tih investicija i podneti:
 - 1.1 Spisak planiranih projekata;
 - 1.2 Spisak realizovanih projekata;
 - 1.3 Napredak u % započetih projekata koji traju u narednim godinama;
 - 1.4 Spisak nerealizovanih projekata, sa razlozima za njihovo nepokretanje ili nerealizaciju;
 - 1.5 Troškovi planiranih i realizovanih projekata;
 - 1.6 Postignuti ishodi svakog realizovanog projekta.
4. U realizaciji projekata razvojnih planova, odnosno investicionih planova, operatori sistema moraju na godišnjem nivou predstaviti i izveštavati o izvorima finansiranja za realizaciju ovih projekata (sopstvena sredstva, grantovi ili krediti).

POGLAVLJE VII

IZMENA/KOMPLETIRANJE PROJEKATA ODOBRENIH U RAZVOJNOM I INVESTICIJSKIM PLANOVIMA

Član 45

Nesprovođenje odobrenih projekata

1. Ukoliko operatori sistema ne sprovedu projekte razvojnih ili investicionih planova, odobrenih od strane Regulatora, moraju da navedu razloge za njihovo nesprovođenje, a to mogu biti:
 - 1.1. Promena politika i strategije razvoja države;
 - 1.2. Nedostatak finansija za sprovođenje projekta;
 - 1.3. Procena da je realizacija projekta visokog opasnosti;
 - 1.4. Promena okolnosti koje utiču na ATK;
 - 1.5. Viša sila;
 - 1.6. Svi drugi razlozi koje operatori moraju navesti.

Član 46

Obaveštenje Regulatoru o nesprovođenju odobrenih projekata

1. Za nesprovođenje projekata odobrenih u razvojnim i investicionim planovima, operatori sistema moraju da obaveste Regulatora o razlozima za nesprovođenje.
2. Obaveštenje o nesprovođenju projekta/e mora biti obavljeno najkasnije 3 meseca pre datuma kada se planira početak realizacije projekta.
3. U obaveštenju o nerealizaciji projekta mora se navesti i procenjena cena realizacije, kao i uticaj neizvođenja projekta na postizanje određenih ishoda u razvojnim i investicionim planovima.
4. Operator sistema mora predstaviti mere koje će biti preduzete za smanjenje posledica nesprovođenja projekta.

Član 47

Realizacija projekata koji nisu u razvojnim i investicionim planovima i nisu odobreni od strane Regulatora

1. Operator sistema ne može realizovati projekte koji nisu predviđeni razvojnim i investicionim planovima, koje odobrava Regulator.
2. Ako Operator sistema zameni kapitalni projekat u odobrenom investicionom planu alternativnim projektom pre nego što dobije odobrenje regulatora, regulator će razmotriti da li da odobri ili ne zamenu u naknadnom periodičnom pregledu, ali nije u obavezi da to uradi.
3. Ukoliko postoje razlozi za sprovođenje bilo kog projekta koji nije u razvojnim i investicionim planovima, onda Operator sistema mora unapred obavestiti Regulatora.
4. Operator sistema će zahtev za odobrenje projekta koji nije u razvojnim i investicionim planovima podneti Regulatoru najmanje tri meseca pre početka realizacije projekta.
5. Regulator će razmotriti zahtev operatora sistema i odlučiti o odobravanju ili odbijanju predstavljenog /ih projekta/e, najkasnije u roku od 45 dana od dana podnošenja zahteva od strane operatora sistema.
6. Regulator može zahtevati od operatora sistema dodatne podatke i informacije u vezi sa predloženim projektom/ima. Rok od 45 dana za donošenje odluke Regulatora u vezi sa projektom/projektima, računaje se od datuma kompletiranja dokumentacije od strane operatora sistema.
7. Predloženi novi projekti moraju biti u skladu sa ciljevima i ishodima definisanim za razvojne i investicione planove.

POGLAVLJE VIII OBAVEZE REGULATORA

Član 48

Konsultacije sa zainteresovanim strankama

1. Konsultacije sa zainteresovanim strankama definisane su u članu 10. stav 4. i 5. Zakona o Energetici, iu članu 27. Zakona o Energetskom Regulatoru, gde su dužnosti Regulatora definisane u odnosu na zainteresovane stranke i konsultacije.

Član 49

Nadzor i procena realizacije planova

1. Nadzor i sprovođenje projekata od strane Operatora sistema definisano je članom 10. stavovi 6,7,8,9,10 i 11 Zakona o Energetici, i to:
 - 1.1 Regulator nadgleda i ocenjuje sprovođenje planova razvoja mreže i investicija.
 - 1.1 U slučajevima kada Operator prenosnog sistema, iz razloga koji nisu van njegove kontrole, ne izvrši investiciju koja je, prema desetogodišnjem (10) godišnjem planu razvoja mreže, trebalo da bude izvršena u tri (3) naredne godine, Regulator je u obavezi da preduzme najmanje jednu od sledećih mera kako bi obezbedio izvršenje predmetne investicije ukoliko je ta investicija i dalje relevantna na osnovu narednog desetogodišnjeg (10)-godišnjeg plana razvoja mreže:
 - 1.1.1 da zahteva od Operatora prenosnog sistema da izvrši dotične investicije;
 - 1.1.2 da organizuje postupak otvaranja tendera nadmetanja za svakog investitora za navedene investicije; Ili
 - 1.1.3 obavezati Operatora prenosnog sistema da prihvati povećanje kapitala za finansiranje neophodne investicije i da omogući nezavisnim investitorima da učestvuju u kapitalu.
2. U slučajevima kada je Regulator iskoristio svoja ovlašćenja shodno stavu 1.2 ovog člana, on može obavezati operatera prenosnog sistema da pristane na jednu ili više ovih investicija na sledeći način:
 - 2.1 finansiranje od treće stranke;
 - 2.2 izgradnja od treće stranke;
 - 2.3 samoizgradnja nove imovine u pitanju;
 - 2.4 samostalno upravljanje novom imovinom u pitanju.

3. Operator prenosnog sistema pruža investitorima sve potrebne informacije za realizaciju investicije, povezuje nova sredstva sa prenosnom mrežom radi lakšeg sprovođenja investicionog projekta. Relevantni finansijski aranžmani podležu odobrenju Regulatora.

4. U slučajevima kada je Regulator koristio svoja ovlašćenja prema podstavu 2.1 ovog člana, relevantna prilagođavanja tarifa pokrivaju troškove navedenih investicija.

5. Razvojni planovi koje izrađuju energetske operateri moraju biti u skladu sa Strategijom i programom sprovođenja Strategije i moraju biti objavljeni na web stranici Regulatora.

6. Od operatera se može zahtevati da izveštavaju o nadzoru sprovođenja investicionih planova na godišnjem nivou sa detaljima analize koji pokazuju napredak projekta, uticaje projekta, moguća opravdanja za kašnjenje, planirane i realizovane troškove.

7. Operateri će izvestiti po završetku završenih i puštenih u rad projekata. Izveštaj sadrži spisak sa podacima o realizovanim projektima koji imaju direktan ili indirektan uticaj na zajednicu, prethodnog stanja i nakon puštanja u rad sa podacima potrebnim u skladu sa članom 5. ovog pravila.

Član 50

Usklađenost i objavljivanje Razvojnih Planova

Razvojni planovi koje izrađuju energetske operateri moraju biti u skladu sa Energetskom strategijom i programom sprovođenja Strategije i moraju biti objavljeni na web stranici Regulatora.

Član 51

Dodatne Informacije

Tokom svih faza, od operatera, Regulator može tražiti dodatne podatke, simulacije, pristup aplikacijama, pripremu drugih efikasnijih scenarija i analiza.

POGLAVLJE IX

ZAVRŠNE I PRELAZNE ODREDBE

Član 52

Službeni jezik

Ovo pravilo je objavljeno na službenim jezicima Republike Kosovo.

Član 53

Izmena /dopuna

1. RUE ima pravo da izmeni ili dopuni bilo koju odredbu ovog pravila.
2. Postupci za izmenu ili dopunu ovog pravila biće isti kao i za njegovo usvajanje.

Član 54

Tumačenje

U slučaju nejasnoća u vezi sa odredbama ovog pravila, Odbor RUE-a će izneti pojašnjavajuća tumačenja.

Član 55

Ukidanje

Stupanjem na snagu ovog Pravila, ukida se Pravilo Br. 13/2017 o Proceni Kapitalnih Projekata u Prenosnoj i Distributivnoj Mreži u Sektoru Električne Energije, koju je odobrio Odbor Regulatornog Ureda za Energiju od 10.maja.2017 godine.

Član 56

Stupanje u snagu

1. Pravilo stupa na snagu danom usvajanja od strane Odbora RUE.
2. Pravilo se objavljuje u Službenom listu Republike Kosovo.

Odbor RUE-a:

Ymer Fejzullahu, Predsednik

Lutfije Dervishi, Član

Gani Buçaj, Član